

Vyloučení ze společnosti

VÁŽENÉ ČTENÁŘKY, VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

německý nacistický režim usiloval o vytvoření ideálního „národního společenství“. Do něj však směli patřit jen ti, kteří splňovali přísná ideologická a „rasová“ kritéria. Vedle Židů a dalších skupin označovaných za „cizí rasy“ byli vylučováni i „vlastní“ občané, kteří se vymykali představě poslušného, zdravého a pracujícího jedince. Pomocí pseudovědeckých teorií rasové hygieny režim vyřazoval i lidi s postižením, osoby s odlišnou sexuální orientací i ty, které označoval za „asociály“ či „kriminálníky“. Současný výzkum tento systém vylučování popisuje pomocí teorie nálepkování. Ta poukazuje na to, že rozhodující nebylo samotné chování jednotlivce, ale to, jak jej stát pojmenoval a posoudil. V nacistickém Německu měla tuto moc výhradně státní autorita – a právě ona určovala, kdo do společnosti patří a kdo z ní bude vyřazen, respektive eliminován.

Část letošního prvního čísla naší revue, které tradičně věnujeme období druhé světové války, jsme se rozhodli zaměřit právě na pronásledované skupiny, označované nacisty jako „asociálové“ a „kriminálníci“. Výzkum, prováděný kolegy v Německu, o němž se dozvíte v rozhovoru s profesorem Jörgem Skriebeleitem a v článku jeho kolegyně Christy Schikorry a Laury Lopez Mras z Památníku koncentračního tábora Flossenbürg, propojujeme s naším tuzemským výzkumem. Zaměřili jsme se v něm na problematiku prostituce v protektorátu, která se s daným tématem úzce prolíná. Prostituce totiž představovala v době nacismu jednu z forem nucené či otrocké práce a ženy, které se nepodřídily striktním reglementačním opatřením, nezřídka též končily

v nacistických lágrech. Přísná pravidla platila i pro německou klientelu, tedy vojáky Wehrmachtu a příslušníky ostatních nacistických ozbrojených složek.

Nálepku „kriminálnice“ by si jistě od nacistů vysloužila i spisovatelka a zároveň – jak ukazuje článek Jiřího Plachého – protřelá podvodnice Hančí Baarová, již ovšem životní zákruty a veletoce dovedly až mezi „politické“ vězeňkyně koncentračního tábora.

Vaší pozornosti by ale neměly uniknout ani další texty. Magda Veselská sepsala dramatický příběh pracovníka protektorátní policie Miloše Jaška, jenž se za okupace pohyboval na tenké hraně mezi odbojem a kolaborací. Rozličné osudy členů odbojové skupiny Národní hnutí pracující mládeže na konci války a krátce po ní popisuje příspěvek Blanky Zubákové. Stanislav Kokoška se ve své studii zabývá německým ovládnutím pozemkového fondu, včetně kompetenčních sporů mezi jednotlivými složkami nacistického aparátu, a revizí pozemkové reformy. Na málo známé osudy lidí z československého prostředí, kteří se během druhé světové války dostali do střetu se sovětskou represivní mocí, se zaměřují dva články autorů Anny Chlebiny, Jana Dvořáka a Milana Kopeckého. První sleduje perzekuci československého honorárního konzula Vladimíra Svárovského na Volyni po příchodu Rudé armády, druhý přibližuje příběhy žen z Podkarpatské Rusi, které po věznění v Gulagu vstoupily do československých vojenských jednotek v SSSR. Oba texty zároveň využívají nově zpřístupněné výšetřovací spisy NKVD.

Milé čtenářky, milí čtenáři, doufám, že vám články a studie tohoto čísla přinesou nejen nové poznatky, ale i hlubší porozumění době, která zásadně formovala náš současný svět.

PAVLA PLACHÁ